

Leidschrift

Historisch Tijdschrift

Artikel/Article: Film *en* geschiedenis, of film *als* geschiedenis? [recensie Marnie Hughes-Warrington, *History goes to the movies: Studying history on film* (New York, 2007)]

Auteur/Author: Jelmer Rotteveel

Verschenen in/Appeared in: *Leidschrift. Verleden in beeld. Geschiedenis en mythe in film* 24-3 (2009) 131-134

© 2009 Stichting Leidschrift, Leiden, The Netherlands

ISSN 0923-9146

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd en/of vermenigvuldigd zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission of the editorial board.

Leidschrift is een zelfstandig wetenschappelijk historisch tijdschrift, verbonden aan het Instituut voor geschiedenis van de Universiteit Leiden. *Leidschrift* verschijnt drie maal per jaar in de vorm van een themanummer en biedt hiermee al ruim twintig jaar een podium voor levendige historiografische discussie.

Artikelen ouder dan 2 jaar zijn te downloaden van www.leidschrift.nl. Losse nummers kunnen per e-mail besteld worden. Het is ook mogelijk een jaarabonnement op *Leidschrift* te nemen. Zie www.leidschrift.nl voor meer informatie.

Leidschrift is an independent academic journal dealing with current historical debates and is linked to the Institute for History of Leiden University. *Leidschrift* appears tri-annually and each edition deals with a specific theme.

Articles older than two years can be downloaded from www.leidschrift.nl. Copies can be ordered by e-mail. It is also possible to order an yearly subscription. For more information visit www.leidschrift.nl.

Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in *Historical Abstracts*.

Secretariaat/ Secretariat:

Doelensteeg 16
2311 VL Leiden
The Netherlands
071-5277205
redactie@leidschrift.nl
www.leidschrift.nl

Comité van Aanbeveling:

Prof. dr. W.P. Blockmans
Prof. dr. H.W. van den Doel
Prof. dr. L. de Ligt
Prof. dr. L.A.C.J. Lucassen
Prof. dr. M.E.H.N. Mout
Prof. dr. H. te Velde

Film *en* geschiedenis, of film *als* geschiedenis?

History goes to the movies: Studying history on film

Marnie Hughes-Warrington

Routledge, New York 2007; 218 pp.;

ISBN 9780415328289; € 24,30

‘Why, may I ask, devote an entire issue to film when there are serious issues to discuss?... In the future, please try to be serious’ (p.1).

Met dit veelzeggende citaat van historicus Marshall Poe opent Hughes-Warrington haar *Introduction* in *History goes to the movies: studying history on film*. Haar boek is geen verzameling van filmrecensies of een betoog over welke films geschiedenis ‘goed’ of ‘fout’ weergeven, maar een omvangrijk onderzoek naar het hoe en waarom van filmhistorisch onderzoek.

Er bestaat inmiddels een overvloed aan werken over dit onderwerp; wat is de toegevoegde waarde van nóg een publicatie? Hughes-Warrington stelt: ‘despite the prodigious outpouring of publications on historical films, large and serious gaps remain’ (p.6). In deze publicatie probeert de auteur in acht gethematiseerde hoofdstukken vijf van deze ‘gaten’ in filmhistorisch onderzoek te dichten. Ze beschouwt deze ‘gaten’ als de symptomen van twee fundamentele – en beperkende – opvattingen die wetenschappers vaak hebben over historische films.

Eén van die opvattingen bestaat uit het idee dat historische films niet los van de wereld op het scherm, de *diegesis*, of ‘de wereld van het filmverhaal’ (bestaande uit het plot, dialogen, kostuums, montage, etc.) kunnen worden bestudeerd. Hughes-Warrington vraagt zich echter af of het belang van historische films *alleen* op basis van deze eigenschappen ‘op het scherm’ kan worden bepaald.

Ten tweede is Hughes-Warrington van mening dat filmhistorische wetenschappers, door geregeld de nadruk te leggen op de verschillen tussen *history in words* en *history in images*, hebben aangenomen dat er een kloof bestaat tussen de historiografie en *historiophoty*, een term die Hayden White in de jaren tachtig trachtte te introduceren. Historiografie, de weergave van

geschiedenis in verbale beelden en geschreven taal, versus historiophoty, de weergave van geschiedenis in visuele beelden en filmische taal.¹

Het bestuderen van de historische film als een apart fenomeen wordt verondersteld een zeer succesvolle strategie te zijn. Hughes-Warrington is het hier niet mee eens. Om de historische film te bestuderen is het volgens haar veel effectiever om films niet te beschouwen als een *vorm* van geschiedenis, maar als geschiedenis *an sich*. Problematisch is echter de vraag wat een 'historische film' precies is, en of er zoiets als een genre 'historische film' bestaat? De auteur erkent dat het definiëren van het begrip historische film niet eenvoudig is. Haar doel is niet om een duidelijke definitie te bepalen, maar om het concept historische film ter discussie stellen. In die opdracht is zij geslaagd, met name door haar aandacht voor bepaalde filmgenres en zaken die met het produceren en de promotie van film te maken hebben – zoals advertenties, merchandise, maar ook montagetechnieken en kostuums – die door de wetenschap vaak als marginaal of 'bijna' historisch bestempeld worden.

Op het moment dat Hughes-Warrington haar keuze voor de focus op een groot aantal films verdedigt, brengt zij een belangrijke kwestie onder de aandacht. Hoeveel films zouden er in een onderzoek over historische film idealiter moeten worden gebruikt? Hughes-Warrington verwijst in dit verband naar de vergelijking die historici John Gaddis en David Christian hebben gemaakt tussen geschiedenis en landkaarten. Bij filmhistorisch onderzoek is het mogelijk om, net als bij landkaarten, gebruik te maken van verschillende schalen. Wetenschappers hebben volgens Hughes-Warrington bovendien de mogelijkheid om niet met slechts één, maar met meerdere schalen te werken, maar zulke verschuivingen in schaal worden in de praktijk nauwelijks toegepast. Vaak wordt de voorkeur gegeven aan één bepaalde schaal boven de andere, namelijk de analyse van een klein aantal films in een beperkte culturele context. Om dit kleinschaliger onderzoek aan te vullen maakt Hughes-Warrington daarom de keuze om een breder perspectief te bieden, 'like taking a step backwards and being rewarded with a new perspective on familiar terrain' (p.8). Deze werkwijze brengt echter wel het gevaar met zich mee dat er een bepaalde mate van detailverlies optreedt. Een voordeel daarentegen is dat een omvangrijke selectie films in

¹ H. White, 'Historiography and historiophoty', *The American Historical Review* 93.5 (1988) 1193-1199.

een filmhistorisch onderzoek voor de lezer een grotere herkenbaarheid en betere leesbaarheid tot gevolg kan hebben.

Het hoofdstuk *Genre* laat zien dat deze aanpak zeker zijn vruchten afwerpt. In dit gedeelte toont Hughes-Warrington aan dat de promotie van 'historische' films vaak gericht wordt op een zo breed mogelijk publiek. Met behulp van een aantal filmposters, zoals bijvoorbeeld die van *Pearl Harbor* (Michael Bay, 2001) – een romantisch drama tegen de achtergrond van de Tweede Wereldoorlog – laat zij zien dat het geven van een duidelijk afgebakende definitie van het begrip 'historische film' problematisch is. Vernieuwend is haar aandacht voor animatie, comedy en musicals, genres waaraan in huidig filmhistorisch onderzoek zeer weinig aandacht wordt besteed. Met voorbeelden van animatiefilms als *Pocahontas* (Mike Gabriel, 1995), Japanse *anime* als *Hotaru no Haka* [Graf van de vuurvliegjes] (Isao Takahata, 1988), maar ook comedy als *The Great Dictator* (Charles Chaplin, 1940) en musicals als *The Sound of Music* (Robert Wise, 1965) laat zij zien dat deze genres wel degelijk zeer vruchtbare grond kunnen opleveren voor nader filmhistorisch onderzoek. Vernieuwend is ook de manier waarop de auteur aandacht besteedt aan 'comedy' en de vele manieren waarop dit begrip kan worden geïnterpreteerd. Daarnaast besteedt ze aandacht aan de musical, vaak beschouwd als 'an impossible genre' (p.49), die wellicht toch een plek binnen de grenzen van het filmhistorisch onderzoek verdient.

Op andere vlakken is de gethematiseerde ordening van hoofdstukken in *History goes to the movies* echter problematisch. In het eerste hoofdstuk legt Hughes-Warrington nadruk op historiografie. In de laatste paragraaf van elk hoofdstuk, onder de noemer *Images and words*, worden de opvattingen van historiografen, historici en filmhistorische wetenschappers bijeen gebracht, geanalyseerd, en waar mogelijk gecombineerd. Gevolg van deze aanpak is echter wel dat Hughes-Warrington regelmatig wordt gedwongen te verwijzen naar eerdere of latere hoofdstukken, omdat de historiografische perspectieven vaak betrekking hebben op meerdere thema's. Dit komt de leesbaarheid niet altijd ten goede.

Dat neemt niet weg dat *History goes to the movies* zorgt voor een nieuwe en verfrissende kijk op een veelbesproken onderwerp. De keuze om een 'stap terug te doen' en een nieuw perspectief te bieden op film en geschiedenis, of liever, film *als* geschiedenis te beschouwen, vormt een goed uitgangspunt voor eenieder die geïnteresseerd is in filmhistorisch onderzoek. De lijst met aanbevolen literatuur aan het einde van elk hoofdstuk is daarbij een handig hulpmiddel. Bovendien vormt het boek een

Recensie

goed uitgangspunt voor diepgaander onderzoek naar de minder bekende aspecten van de historische film. Hoewel de omvang van haar onderzoek soms ten koste gaat van de diepgang, laat Hughes-Warrington met *History goes to the movies* zien dat over filmhistorisch onderzoek zeker niet het laatste woord geschreven is.

Jelmer Rotteveel